

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2012 m. balandžio 24 d.*

„Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė — Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 34 straipsnis — Direktyva 2003/109/EB — Trečiųjų šalių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statusas — Teisė į vienodą požiūrį socialinės apsaugos, socialinės pagalbos ir socialinio saugumo srityse — Vienodo požiūrio principo išimties taikymas su socialine pagalba ir socialine apsauga susijusių priemonių atveju — „Esminių išmokų“ neįtraukimas į šios išimties taikymo sritį — Nacionalinės teisės aktai, kuriuose numatyta būsto parama mažiausiai pajamų gaunantiems nuomininkams — Trečiųjų šalių piliečiams skirtų lėšų suma, nustatoma taikant skirtingą svertinį vidurkį — Paraiškos gauti būsto paramą atmetimas dėl to, kad išnaudotas trečiųjų šalių piliečiams skirtas biudžetas“

Byloje C-571/10

dėl *Tribunale di Bolzano* (Italija) 2010 m. lapkričio 24 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2010 m. gruodžio 7 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Servet Kamberaj

prieš

Istituto per l'Edilizia sociale della Provincia autonoma di Bolzano (IPES),

Giunta della Provincia autonoma di Bolzano,

Provincia autonoma di Bolzano,

dalyvaujant

Associazione Porte Aperte/Offene Türen,

Human Rights International,

Associazione Volontarius,

Fondazione Alexander Langer,

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas V. Skouris, kolegijų pirmininkai A. Tizzano, J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J. Malenovský ir U. Løhmus, teisėjai A. Rosas, E. Levits, A. Ó Caoimh (pranešėjas), L. Bay Larsen, T. von Danwitz, A. Arabadjiev ir E. Jarašiūnas,

generalinis advokatas Y. Bot,

* Proceso kalba: italų.

posėdžio sekretorė A. Impellizzeri, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2011 m. spalio 18 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- S. Kamberaj, atstovaujamo advokatų F. Pinton ir D. Simonato,
- *Provincia autonoma di Bolzano*, atstovaujamos advokatų R. von Guggenberg, S. Beikircher, C. Bernardi ir D. Ambach,
- Belgijos vyriausybės, atstovaujamos M. J-C. Halleux ir C. Pochet,
- Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos E. Belliard, G. de Bergues ir B. Beaupère-Manokha,
- Austrijos vyriausybės, atstovaujamos C. Pesendorfer,
- Europos Komisijos, atstovaujamos M. Condou-Durande ir C. Cattabriga,

susipažinęs su 2011 m. gruodžio 13 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl ESS 2, 6, SESV 18, 45, 49, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 21 ir 34 straipsnių ir 2000 m. birželio 29 d. Tarybos direktyvos 2000/43/EB, įgyvendinančios vienodo požiūrio principą asmenims nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės (OL L 180, p. 22; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 20 sk., 1 t., p. 23), ir 2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyvos 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso (OL L 16, 2004 m., p. 44; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 272) nuostatų išaiškinimo. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat kelia klausimų dėl 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 14 straipsnio ir 2000 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašyto Papildomo protokolo Nr. 12 (toliau – Protokolas Nr. 12) 1 straipsnio.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant ginčą tarp S. Kamberaj ir *Istituto per l'Edilizia sociale della Provincia autonoma di Bolzano* (Bolcano autonominės provincijos socialinių būstų institutas, toliau – IPES), *Giunta della Provincia autonoma di Bolzano* (Bolcano autonominės provincijos taryba, toliau – *Giunta*) ir *Provincia autonoma di Bolzano* (Bolcano autonominė provincija) dėl IPES atsisakymo patenkinti S. Kamberaj paraišką, kuria siekta gauti būsto paramą 2009 m., motyvuoto tuo, kad išnaudotas *Provincia autonoma di Bolzano* numatytas biudžetas dėl šios paramos skyrimo trečiųjų šalių piliečiams.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisės aktai

Direktyva 2000/43

- 3 Direktyvos 2000/43 1 straipsnyje nurodyta, kad jos „tikslas – sukurti kovos su diskriminacija dėl rasės ar etninės priklausomybės sistemą siekiant valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio principą“.

4 Šios direktyvos 2 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

1. Šioje direktyvoje vienodo požiūrio principas reiškia, kad nėra jokios tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos dėl rasės ar etninės priklausomybės.

Šio straipsnio 1 dalyje:

- a) tiesioginė diskriminacija yra tada, kai vienam asmeniui taikomos prastesnės sąlygos, nei panašioje situacijoje yra, buvo ar galėjo būti taikomos kitam asmeniui dėl rasės ar etninės priklausomybės;
- b) netiesioginė diskriminacija yra tada, kai dėl akivaizdžiai neutralių sąlygų, kriterijų ar praktikos tam tikros rasės ar etninės priklausomybės asmenys gali patekti tam tikru atžvilgiu į prastesnę padėtį nei kiti asmenys, nebent tas sąlygas, kriterijus ar praktiką objektyviai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama atitinkamomis ir būtinomis priemonėmis.“

5 Direktyvos 2000/43 3 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad joje „neapitariamos dėl pilietybės taikomos skirtingos sąlygos ir ji nepažeidžia nuostatų ir sąlygų, taikomų trečiųjų šalių piliečių ir asmenų be pilietybės atvykimui į valstybių narių teritoriją ir apsigyvenimui jose, nei kitų su tokių trečiųjų šalių piliečių ir asmenų be pilietybės teisiniu statusu susijusių sąlygų taikymo“.

6 Šios direktyvos 15 straipsnis suformuluotas taip:

„Valstybės narės nustato taisykles sankcijoms, taikytinoms už nacionalinių nuostatų, priimtų pagal šią direktyvą, pažeidimus ir imasi visų priemonių, būtinų jų taikymui užtikrinti. Sankcijos, kurias gali sudaryti kompensacijos sumokėjimas nukentėjusiajam, turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios. Valstybės narės apie šias nuostatas praneša Komisijai ne vėliau kaip iki 2003 m. liepos 19 d. ir nedelsdamos ją informuoja apie visus vėlesnius minėtų nuostatų dalinius pakeitimus.“

Direktyva 2003/109

7 Direktyvos 2003/109 2–4, 6, 12 ir 13 konstatuojamosios dalys suformuluotos taip:

„2) Europos Vadovų Taryba savo specialiajame susitikime Tamperėje 1999 m. spalio 15 ir 16 d. pareiškė, kad trečiųjų šalių piliečių juridinis statusas turėtų būti derinamas su valstybių narių piliečių statusu, ir kad tam tikrą laikotarpį, kurį reikėtų nustatyti, valstybėje narėje teisėtai gyvenančiam ir turinčiam ilgalaikio gyventojų leidimą toje valstybėje narėje asmeniui būtų suteiktos tam tikros vienodos teisės, kurios kaip galima labiau atitinka Europos Sąjungos piliečių turimas teises.

3) Ši direktyva gerbia pagrindines teises ir laikosi visų pirma [EŽTK] bei [Chartijoje] nustatytų principų.

4) Trečiųjų šalių piliečių, kurie yra ilgalaikiai valstybių narių gyventojai, integracija yra esminis elementas skatinant ekonominę ir socialinę sanglaudą, kurią [EB] sutartis nurodo pagrindiniu Bendrijos tikslu.

<...>

6) Pagrindinis kriterijus, kad būtų suteiktas ilgalaikio gyventojų statusas, turi būti gyvenimo valstybės narės teritorijoje trukmė. Gyvenama turi būti teisėtai ir nuolat, kad būtų galima parodyti, jog žmogus įsitvirtino toje šalyje. <...>

<...>

- 12) Norint sukurti autentišką dokumentą [nustatyti tinkamą priemonę] dėl ilgalaikių gyventojų integracijos į tą visuomenę, kurioje jie gyvena, su ilgalaikiais gyventojais įvairiausiais ekonominiais ir socialiniais klausimais turi būti elgiamasi šioje direktyvoje atitinkamomis nustatytomis sąlygomis lygiai taip pat, kaip ir su valstybės narės piliečiais.
- 13) Kalbant apie socialinę pagalbą, galimybė apriboti išmokas ilgalaikiams gyventojams, paliekant tik esmines socialines išmokas, turi būti suprantama, kad į šią sąvoką įeina nors minimalus priedas prie pajamų [minimalų pragyvenimo lygį užtikrinančios pajamos], pagalba ligos, nėštumo atveju, pagalba tėvams ir ilgalaikės priežiūros atveju [ilgalaikė priežiūra]. Tokių išmokų teikimo sąlygos turėtų būti nustatytos nacionaliniais įstatymais.“
- 8 Direktyvos 2003/109 II skyrius susijęs su ilgalaikio gyventojų statuso valstybėje narėje suteikimu.
- 9 Pagal šios direktyvos 4 straipsnio, kuris yra minėtame II skyriuje, 1 dalį valstybės narės suteikia ilgalaikio gyventojų statusą trečiųjų šalių piliečiams, kurie prieš pat paduodami atitinkamą pareiškimą yra penkerius metus teisėtai ir nuolat pragyvenę jos teritorijoje.
- 10 Direktyvos 2003/109 5 straipsnyje numatytos ilgalaikio gyventojų statuso įgijimo sąlygos. Pagal šio straipsnio 1 dalies a ir b punktus valstybės narės privalo reikalauti, kad trečiosios šalies pilietis įrodytų, kad jis pats ir jo išlaikomi šeimos nariai turi, pirma, pastovių ir reguliarių išteklių, kurių pakanka pačiam išsilaikyti ir išlaikyti savo šeimos narius, nesikreipiant į atitinkamos valstybės narės socialinės pagalbos sistemą, ir, antra, sveikatos draudimą, apimančią visas rizikos rūšis, kurios paprastai numatomos tos valstybės narės piliečių draudime.
- 11 Šio 5 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad valstybės narės taip pat gali reikalauti, kad trečiųjų šalių piliečiai tenkintų nacionalinėje teisėje numatytas integracijos sąlygas.
- 12 Nors pagal Direktyvos 2003/109 6 straipsnio 1 dalį valstybės narės gali atsisakyti suteikti ilgalaikio gyventojų statusą viešosios tvarkos ar visuomenės saugumo sumetimais, šio straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad toks atsisakymas negali būti grindžiamas ekonominiais sumetimais.
- 13 Pagal Direktyvos 2003/109 7 straipsnio 1 dalį norėdamas gauti ilgalaikio gyventojų statusą trečiosios šalies pilietis privalo pateikti paraišką tos valstybės narės, kurioje jis gyvena, kompetentingoms institucijoms ir prie jo pridėti nacionalinės teisės aktuose nurodytus dokumentinius įrodymus, patvirtinančius, kad jis tenkina šios direktyvos 4 ir 5 straipsnyje nustatytas sąlygas.
- 14 Šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:
- „Ilgamečiai [ilgalaikiai] gyventojai kaip ir tos šalies piliečiai vienodai turi teisę:
- <...>
- d) į socialinę apsaugą, socialinę pagalbą ir socialinį saugumą, kaip numatyta nacionalinėje teisėje;
- <...>
- f) naudotis prekėmis ir paslaugomis, bei visuomenei prieinamų prekių ir paslaugų pasiūla, taip pat būsto įsigijimo tvarka;
- <...>“
- 15 Šios direktyvos 11 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad „valstybės narės gali apriboti vienodo požiūrio taikymą socialinės pagalbos ir socialinės apsaugos atveju teikdamos tiktai esmines išmokas [socialinės pagalbos ir socialinės apsaugos srityje valstybės narės gali laikytis vienodo požiūrio principo teikdamos tik esmines išmokas]“.

- 16 Direktyvos 2003/109 12 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad valstybės narės gali priimti sprendimą išsiųsti ilgalaikį gyventoją tik tuo atveju, jeigu jis kelia realią ir pakankamai rimtą grėsmę viešajai tvarkai ar visuomenės saugumui. Minėto straipsnio 2 dalyje patikslinama, kad sprendimas išsiųsti negali būti grindžiamas ekonominiais sumetimais.
- 17 Pagal Direktyvos 2003/109 26 straipsnio pirmą pastraipą valstybės narės vėliausiai iki 2006 m. sausio 23 d. privalėjo priimti įstatymus ir kitus teisės aktus, kurie įgyvendintų šią direktyvą.

Nacionalinės teisės aktai

Italijos Konstitucija

- 18 Pagal Italijos Konstitucijos 117 straipsnį socialinės pagalbos srityje valstybė išimties tvarka gali priimti teisės aktus, nustatančius tik pagrindinių socialinių ir pilietinių teisių, kurias reikia užtikrinti visoje nacionalinėje teritorijoje, apsaugos lygį. Kompetencija įgyvendinti kitus tikslus suteikta regionams.

Įstatyminis dekretas Nr. 286/1998

- 19 2007 m. sausio 8 d. Įstatyminiu dekretu Nr. 3, susijusiu su Direktyvos 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso perkėlimu į vidaus teisę (GURI, Nr. 24, 2007 m. sausio 30 d., p. 4), šios direktyvos nuostatos įtrauktos į 1998 m. liepos 25 d. Įstatyminį dekretą Nr. 286, kuriuo nustatomas bendrasis imigraciją ir užsieniečių statusą reglamentuojančių nuostatų tekstas (GURI, Nr. 191, paprastasis priedas, 1998 m. rugpjūčio 18 d., toliau – Įstatyminis dekretas Nr. 286/1998).
- 20 Įstatyminio dekreto Nr. 286/1998 9 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Užsienietis, bent penkerius metus turintis galiojantį leidimą gyventi šalyje, kuris įrodo, kad jo pajamos nėra mažesnės už metinę socialinės pašalpos sumą, o tuo atveju, kai paraiška susijusi su jo šeimos nariais, – kad jis turi pakankamai pajamų ir tinkamą būstą <...> ir tenkina [taikomose nacionalinės teisės nuostatose] numatytas minimalias sąlygas, gali prašyti policijos prefekto jam ir jo šeimos nariams išduoti EB leidimą gyventi suteikiant ilgalaikio gyventojų statusą <...>“

- 21 Įstatyminio dekreto Nr. 286/1998 9 straipsnio 12 dalyje nustatyta:

„Be nuostatų, taikomų teisėtai Italijos nacionalinėje teritorijoje gyvenančiam užsieniečiui, EB leidimą gyventi turintis asmuo, kuriam suteiktas ilgalaikio gyventojų statusas, gali:

<...>

- c) gauti socialinės pagalbos, socialinės apsaugos, su subsidijomis sveikatos, mokymo ir socialinėms reikmėms susijusias išmokas, taip pat išmokas, skirtas gauti visuomenei prieinamas prekes ir paslaugas, įskaitant galimybę pasinaudoti procedūra viešosios valdžios institucijų administruojamiems būstams gauti, nebent numatyta kitaip ir su sąlyga, kad bus įrodyta, jog užsienietis realiai gyvena nacionalinėje teritorijoje <...>“

Prezidento dekretas Nr. 670/1972

- 22 Pagal 1972 m. rugpjūčio 31 d. Prezidento dekreto Nr. 670 dėl Trentino-Alto Adidžės regionui suteikto specialaus statuso (GURI, Nr. 301, 1972 m. lapkričio 20 d., toliau – Prezidento dekretas Nr. 670/1972), kuris yra konstitucinės galios dekretas, 3 straipsnio trečią pastraipą *Provincia autonoma di Bolzano* dėl ypatingos jos gyventojų, kurie susiskirstę į tris kalbines grupes, t. y. italų, vokiečių ir ladinų kalbomis kalbančias grupes (toliau – trys kalbinės grupės), sudėties taikomos specialios autonomijos sąlygos.

- 23 Pagal Prezidento dekreto Nr. 670/1972 8 straipsnio 25 punktą šis autonomijos statusas, be kita ko, apima teisę priimti įstatymo galios teisės aktus viešosios paramos ir pagalbos srityje.
- 24 Prezidento dekreto Nr. 670/1972 15 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad, išskyrus išimties atvejus, *Provincia autonoma di Bolzano* naudoja paramai ir socialiniams bei kultūros tikslams skirtus savo asignavimus, tiesiogiai proporcingai atsižvelgdama į kiekvienos iš trijų kalbinių grupių dydį ir jų poreikių apimtį.

Provincijos įstatymas

- 25 Būsto parama numatyta 1998 m. gruodžio 17 d. Provincijos įstatymo redakcijos, galiojusios klostantis pagrindinės bylos faktinėms aplinkybėms (toliau – Provincijos įstatymas), 2 straipsnio pirmos pastraipos k punkte. Ši parama, kuri skirta padengti mažiausiai pajamų gaunančių nuomininkų nuomos mokesčio dalį, kad jie galėtų sumokėti visą nuomos mokesťį, pagal Prezidento dekreto Nr. 670/1972 15 straipsnio 2 dalį paskirstyta trimis kalbinėms grupėms.
- 26 Provincijos įstatymo 5 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad šio įstatymo 2 straipsnio pirmos pastraipos k punkte nustatytai paramai skirtos lėšos turi būti padalytos tarp trijų kalbinių grupių pareiškėjų proporcingai svertiniam kiekvienos grupės dydžio ir poreikių vidurkiui. Pagal šio straipsnio 2 dalį kiekvienos kalbinės grupės poreikiai nustatomi vieniams metams, atsižvelgiant į per pastaruosius dešimt metų pateiktas paraiškas.
- 27 Iš nutarties, kuria prašoma priimti prejudicinį sprendimą, matyti, kad kiekvienos kalbinės grupės dydis nustatomas remiantis paskutiniu visuotiniu gyventojų surašymu ir deklaracijomis dėl priklausymo vienai iš trijų kalbinių grupių, kurias turi pateikti visi *Provincia autonoma di Bolzano* gyvenantys vyresni nei keturiolikos metų amžiaus Italijos piliečiai.
- 28 Provincijos teritorijoje gyvenantys Sąjungos piliečiai, joje vykdančios profesinę veiklą ir tenkinantys kitas sąlygas, keliamas būsto paramai gauti, pagal Provincijos įstatymo 5 straipsnio 5 dalį privalo pateikti deklaraciją dėl priklausymo vienai iš trijų kalbinių grupių arba sąsajų su viena iš jų.
- 29 Pagal Provincijos įstatymo 5 straipsnio 7 dalį *Giunta* kiekvienais metais nustato lėšų, skiriamų trečiųjų šalių piliečiams ir asmenims be pilietybės, kurie paraiškos pateikimo momentu nuolat ir teisėtai bent penkerius metus gyvena provincijos teritorijoje ir kurie joje yra išdirbę bent trejus metus, sumą. Šiems piliečiams ir asmenims be pilietybės galimų skirti nuomai būstų skaičius taip pat nustatomas proporcingai svertiniam trečiųjų asmenų piliečių ir asmenų be pilietybės, kurie tenkina pirma nurodytus kriterijus, skaičiaus ir jų poreikių vidurkiui.

Sprendimas Nr. 1885

- 30 Iš 2009 m. liepos 20 d. *Giunta* sprendimo Nr. 1885 dėl lėšų, 2009 m. skiriamų trečiųjų šalių piliečiams ir asmenims be pilietybės, sumos (toliau – Sprendimas Nr. 1885) matyti, kad pagal svertinį vidurkį jų skaičius įvertintas 5 balais, o jų poreikiai – 1 balu.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 31 S. Kamberaj yra Albanijos pilietis, nuo 1994 m. gyvenantis ir nuolat dirbantis *Provincia autonoma di Bolzano*. Iš nutarties, kuria prašoma priimti prejudicinį sprendimą, matyti, kad jis turi neterminuotą leidimą gyventi šalyje.
- 32 1998–2008 m. ieškovas pagrindinėje byloje gavo Provincijos įstatymo 2 straipsnio pirmos pastraipos k punkte numatytą būsto paramą.

- 33 2010 m. kovo 22 d. laišku IPES ieškovo pagrindinėje byloje informavo, kad atmetė jo paraišką dėl paramos teikimo 2009 m., nes išnaudotas Sprendimu Nr. 1885 nustatytas trečiųjų šalių piliečiams skirtas biudžetas.
- 34 2010 m. spalio 8 d. pareikštame ieškinyje ieškovas pagrindinėje byloje *Tribunale di Bolzano* prašė pripažinti, kad sprendimu atsisakyti suteikti paramą atsakovai pagrindinėje byloje jo atžvilgiu vykdė diskriminaciją. Jo teigimu, nacionalinės teisės nuostatos, kaip antai įtvirtintos Provincijos įstatyme ir Sprendime Nr. 1885, nesuderinamos, be kita ko, su direktyvomis 2000/43 ir 2003/109, kiek pagal jį skiriant būsto paramą trečiųjų šalių piliečiai, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, vertinami mažiau palankiai nei Sąjungos piliečiai.
- 35 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme *Provincia autonoma di Bolzano* tvirtino, kad būtinas proporcingas pagalbos paskirstymas šioje provincijoje gyvenančioms kalbinėms grupėms siekiant, kad būtų išlaikyta socialinė paramą norinčių gauti asmenų socialinė taika.
- 36 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad pagal Provincijos įstatymą *Provincia autonoma di Bolzano* gyventojai suskirstyti į dvi grupes, būtent į Sąjungos (Italijos ar kitus) piliečius – visi jie, jei nori gauti būsto paramą, privalo pateikti deklaraciją dėl priklausymo vienai iš trijų kalbinių grupių, ir trečiųjų šalių piliečius, iš kurių šios deklaracijos nereikalaujama.
- 37 Minėtas teismas nurodo, kad 2009 m. siekiant patenkinti visus reikalavimus dėl nuomojamo ar įsigyjamo būsto, nurodytai pirmajai grupei, būtent Sąjungos (Italijos ar kitiems) piliečiams, iš viso skirta 90 812 321,57 EUR asignavimų, iš kurių 21 546 197,57 EUR sudaro parama būstui ir 69 266 124,00 EUR – parama būstams, skirtiems patenkinti pagrindinės gyvenamosios vietos poreikius, įsigyti, jų statybai ir renovacijai, o antrajai grupei, kurią sudaro trečiųjų šalių piliečiai, iš viso skirta 11 604 595 EUR asignavimų, iš kurių 10 200 000 EUR sudaro parama būstui ir 1 404 595 EUR – parama būstams, skirtiems patenkinti pagrindinės gyvenamosios vietos poreikius, įsigyti, jų statybai ir renovacijai.
- 38 Iš nutarties, kuria prašoma priimti prejudicinį sprendimą, matyti, kad *Tribunale di Bolzano*, kaip laikinąją priemonę, pripažino ieškovo pagrindinėje byloje teisę gauti prašomą būsto paramą nuo 2009 m. spalio mėn. iki 2010 m. birželio mėn., kurią sudaro 453,62 EUR per mėnesį.
- 39 Manydamas, kad sprendimas, kuris bus priimtas jame nagrinėjamoje byloje, priklauso nuo Sąjungos teisės išaiškinimo, *Tribunale di Bolzano* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar Sąjungos teisės viršenybės principu reikalaujama, kad nacionalinis teismas visiškai ir nedelsdamas taikytų tiesioginio veikimo Sąjungos teisės normas, netaikydamas su Sąjungos teise nesuderinamų vidaus teisės normų, net jeigu jos priimtos įgyvendinant pagrindinius valstybės narės konstitucinės santvarkos principus?
 2. Ar, esant vidaus normos ir EŽTK kolizijai, dėl ESS 6 straipsnyje esančios nuorodos į EŽTK reikalaujama, kad nacionalinis teismas tiesiogiai taikytų EŽTK 14 straipsnį ir [Protokolo Nr. 12] 1 straipsnį, netaikydamas nesuderinamo vidaus teisės šaltinio ir neprivalėdamas prieš tai iškelti konstitucingumo klausimo nacionaliniame Konstituciniame Teisme?
 3. Ar pagal Sąjungos teisę, pirmiausia pagal [ESS] 2 ir 6 straipsnius, Chartijos 21 ir 34 straipsnius ir direktyvas 2000/43 <...> ir 2003/109 <...>, draudžiama tokia nacionalinės (tiksliau sakant, provincijos) teisės norma, kuri įtvirtinta kartu <...> [Prezidento dekreto Nr. 670/1972] 15 straipsnio [2] dalyje, <...> Provincijos įstatymo <...> 1 ir 5 straipsniuose bei <...> [Sprendime Nr. 1885], kiek joje numatyta, kad skiriant atitinkamas išmokas, o visų pirma „būsto paramą“, atžvelgiama į pilietybę ir mažiau palankiai vertinami darbuotojai ilgalaikiai gyventojai ne Sąjungos piliečiai ar asmenys be pilietybės, palyginti su reziduojančiais Bendrijos (Italijos ar kitais) piliečiais?

Jeigu į pirmesnius klausimus būtų atsakyta teigiamai:

4. Pažeidus Sąjungos bendruosius – diskriminacijos draudimo ir teisinio saugumo – principus ir esant nacionalinėms įgyvendinimo nuostatoms, kuriomis teismui sudaromos sąlygos „nurodyti nutraukti žalą keliančius veiksmus ir imtis kitų priemonių, pagal aplinkybes tinkamų panaikinti diskriminacijos sukeltas pasekmes“, taip pat reikalaujama „nurodyti nutraukti diskriminaciją sukeltantį elgesį, veiksmus ar aktus, jeigu jie vis dar yra, panaikinti jų sukeltas pasekmes“ bei leidžiama nurodyti, „siekiant išvengti pasikartojimo, iki sprendime nurodyto termino panaikinti konstatuotą diskriminaciją“, ar Direktyvos 2000/43 <...> 15 straipsnį, kiek jame numatyta, kad sankcijos turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios, reikia aiškinti taip, kad, siekiant išvengti nepateisinamos atvirkštinės diskriminacijos, tarp konstatuotos diskriminacijos ir pasekmių, kurias reikia panaikinti, taip pat patenka visi pažeidimai diskriminuojamų asmenų atžvilgiu, net jeigu jie nėra bylos šalys?

Jeigu į ketvirtąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai:

5. Ar pagal Sąjungos teisę, pirmiausia pagal [ESS] 2 ir 6 straipsnius, Chartijos 21 ir 34 straipsnius ir direktyvas 2000/43 <...> ir 2003/109 <...>, draudžiama tokia nacionalinės (tiksliau sakant, provincijos) teisės norma, pagal kurią reikalaujama, kad norėdami gauti būsto paramą tik ne Bendrijos piliečiai, ir tai netaikoma Bendrijos (Italijos ar kitiems) piliečiams, kurie ir vieni, ir kiti vertinami vienodai, tik kiek tai susiję su reikalavimu provincijos teritorijoje būti pragyvenusiems ne mažiau kaip penkerius metus, tenkintų papildomą reikalavimą būti išdirbusiems trejus metus?
6. Ar pagal Sąjungos teisę, pirmiausia pagal [ESS] 2 ir 6 straipsnius, [SESV] 18, 45 ir 49 straipsnius, skaitomus kartu su Chartijos 1, 21 ir 34 straipsniais, draudžiama tokia nacionalinės (tiksliau sakant, provincijos) teisės norma, kurioje numatytas reikalavimas Bendrijos (Italijos ar kitiems) piliečiams, norintiems gauti būsto paramą, pateikti deklaraciją dėl priklausymo vienai iš trijų kalbinių grupių Alto Adidžės ir Pietų Tirolio regione ar dėl etninių sąsajų su viena iš jų?
7. Ar pagal Sąjungos teisę, pirmiausia pagal [ESS] 2 ir 6 straipsnius, SESV 18, 45 ir 49 straipsnius, skaitomus kartu su Chartijos 21 ir 34 straipsniais, draudžiama tokia nacionalinės (tiksliau sakant, provincijos) teisės norma, kurioje numatytas reikalavimas Bendrijos (Italijos ar kitiems) piliečiams, norintiems gauti būsto paramą, provincijos teritorijoje būti pragyvenusiems ar išdirbusiems ne mažiau kaip penkerius metus?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo ir ketvirtojo–septintojo klausimų priimtimumo

- 40 Pirmiausia reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką, vykstant SESV 267 straipsnyje numatytai bendradarbiavimo tarp Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų procedūrai, tik bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas, atsakingas už sprendimo priėmimą, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, turi įvertinti, ar siekiant išspręsti bylą reikia, kad būtų priimtas prejudicinis sprendimas, taip pat Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų svarbą. Todėl iš principo Teisingumo Teismas turi priimti sprendimą tuo atveju, kai pateikiami klausimai susiję su Sąjungos teisės išaiškinimu (žr., be kita ko, 2006 m. liepos 4 d. Sprendimo *Adeneler ir kt.*, C-212/04, Rink. p. I-6057, 41 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 41 Tačiau Teisingumo Teismas turi įvertinti sąlygas, kuriomis į jį kreipiasi nacionalinis teismas, ir patikrinti savo paties kompetenciją. Bendradarbiavimo idėja, kuria turi būti vadovaujamosi procedūroje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, reikalaujama, kad nacionalinis teismas savo ruožtu

atsižvelgtų į Teisingumo Teismui patikėtą uždavinį prisidėti prie teisingumo vykdymo valstybėse narėse, o ne teikti konsultacinio pobūdžio nuomones bendrais ar hipotetiniais klausimais (žr. minėto Sprendimo *Adeneler ir kt.* 42 punktą).

- 42 Šiuo atžvilgiu atmesti nacionalinio teismo pateiktą prašymą galima tik tuomet, kai akivaizdu, jog prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas yra nesusijęs su pagrindinės bylos aplinkybėmis arba dalyku, kai problema hipotetinė arba kai Teisingumo Teismas neturi faktinės arba teisinės informacijos, būtinos naudingai atsakyti į jam pateiktus klausimus (žr. 2006 m. lapkričio 23 d. Sprendimo *Asnef-Equifax ir Administración del Estado*, C-238/05, Rink. p. I-11125, 17 punktą).
- 43 Būtent atsižvelgdamas į šiuos principus Teisingumo Teismas privalo išnagrinėti, ar tam tikri prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo užduoti klausimai yra priimtini.

Dėl pirmojo klausimo

- 44 Savo pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teiraujasi, ar Sąjungos teisės viršenybės principu reikalaujama, kad nacionalinis teismas taikytų tiesioginio veikimo Sąjungos teisės nuostatas ir netaikytų su jomis nesuderinamos vidaus teisės normos, net jeigu ji priimta įgyvendinant pagrindinius atitinkamos valstybės narės konstitucinės santvarkos principus.
- 45 Šis klausimas susijęs su kalbinių mažumų apsaugos principu, kuris, kaip nurodo nacionalinis teismas, yra pagrindinis šios valstybės narės konstitucinės santvarkos principas. Tačiau šis principas pagrindinėje byloje svarbus tik Italijos ir Sąjungos piliečiams, kurie, kaip matyti iš šio sprendimo 26–28 punktų, norėdami gauti būsto paramą, privalo pateikti paprastą deklaraciją dėl priklausymo vienai iš trijų kalbinių grupių, o iš trečiųjų šalių piliečių, kaip antai ieškovo pagrindinėje byloje, šios deklaracijos nereikalaujama.
- 46 Kadangi iš tiesų atsakydamas į pirmąjį klausimą Teisingumo Teismas pateiktą konsultacinio pobūdžio nuomonę bendru klausimu dėl situacijos, kuri nesusijusi su prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme nagrinėjamos bylos aplinkybėmis arba dalyku, reikia pripažinti, kad šis klausimas nepriimtinas.

Dėl ketvirtojo klausimo

- 47 Ketvirtuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės teiraujasi, ar Direktyvos 2000/43 15 straipsniu, kuriame numatyta, kad sankcijos už diskriminacijos dėl rasės ar tautinės kilmės draudimo principo pažeidimus turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios, reikalaujama, kad konstatavęs tokį pažeidimą nacionalinis teismas nutrauktų bet kokią pažeidimą diskriminuojamų asmenų atžvilgiu, net jeigu jie nėra bylos šalys.
- 48 Šiuo atveju tiek iš nutarties, kuria prašoma priimti prejudicinį sprendimą, tiek iš Teisingumo Teismui pateiktų pastabų aiškiai matyti, kad taikomas skirtingas vertinimas, kuris, kaip teigia ieškovas pagrindinėje byloje, jam nepalankus, grindžiamas jo, kaip trečiosios šalies piliečio, statusu.
- 49 Tačiau, kaip numatyta Direktyvos 2000/43 1 straipsnyje ir 2 straipsnio 1 ir 2 dalyse, ji taikoma tik tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos dėl rasės ar tautinės kilmės atvejais. Šios direktyvos 3 straipsnio 2 dalyje patikslinama, kad joje neapitariamas dėl pilietybės taikomas skirtingas vertinimas ir ji taikoma nepažeidžiant nuostatų ir sąlygų, taikomų, kai trečiųjų šalių piliečiai ir asmenys be pilietybės atvyksta į valstybių narių teritoriją ir apsigyvena jose, nei kito su tokių trečiųjų šalių piliečių ir asmenų be pilietybės teisiniu statusu susijusio vertinimo.
- 50 Iš to matyti, kad diskriminacija, kuria remiasi ieškovas pagrindinėje byloje, nepatenka į Direktyvos 2000/43 taikymo sritį, taigi ketvirtasis klausimas nepriimtinas.

Dėl penktojo klausimo

- 51 Savo penktuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės teiraujasi, ar pagal Sąjungos teisę, be kita ko, pagal direktyvas 2000/43 ir 2003/109, draudžiami nacionalinės ar regiono teisės aktai, kuriuose reikalaujama, kad tik trečiųjų šalių piliečiai, o ne Sąjungos (Italijos ar kiti) piliečiai, be pareigos būti pragyvenusiems *Provincia autonoma di Bolzano* teritorijoje daugiau kaip penkerius metus, tenkintų papildomą reikalavimą norint gauti būsto paramą būti išdirbusiems trejus metus.
- 52 Primintina, kad, kaip matyti iš nutarties, kuria prašoma priimti prejudicinį sprendimą, pagrindinė byla susijusi su diskriminacija, kuria remiasi ieškovas pagrindinėje byloje, kylančia dėl Provincijos įstatyme ir Sprendime Nr. 1885 numatyto būsto paramai skirtų lėšų paskirstymo mechanizmo.
- 53 Neginčijama, kad pagrindinėje byloje Provincijos įstatymo 5 straipsnio 7 dalyje trečiųjų šalių piliečiams nustatytą sąlygą būti išdirbusiems *Provincia autonoma di Bolzano* bent trejus metus ieškovas pagrindinėje byloje tenkino, o jo paraiška gauti būsto paramą atmesta ne dėl šios sąlygos netenkinimo.
- 54 Šiomis aplinkybėmis konstatuotina, kad penktąjį klausimą, kuris nesusijęs su prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme nagrinėjamos bylos aplinkybėmis arba dalyku, reikia atmesti kaip nepriimtina.

Dėl šeštojo ir septintojo klausimų

- 55 Savo šeštuoju ir septintuoju klausimais, kurie nagrinėtini kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės teiraujasi, ar pagal Sąjungos teisę, be kita ko, pagal ESS 2 ir 6 straipsnius, SESV 18, 45 ir 49 straipsnius, skaitomus kartu su Chartijos 1, 21 ir 34 straipsniais, reikia aiškinti taip, kad jais draudžiami nacionalinės ar regiono teisės aktai, kuriuose būsto paramą pagal šiuos teisės aktus norintiems gauti Sąjungos piliečiams nustatyta pareiga, pirma, *Provincia autonoma di Bolzano* teritorijoje būti pragyvenusiems ar išdirbusiems ne mažiau kaip penkerius metus, ir, antra, pateikti deklaraciją dėl priklausymo vienai iš trijų šioje teritorijoje gyvenančių kalbinių grupių ar sąsajų su viena iš jų.
- 56 Šiuo klausimu primintina, kad, kaip matyti iš šio sprendimo 31 ir 52 punktų, ieškovas pagrindinėje byloje yra trečiosios šalies pilietis, daugelį metų gyvenantis *Provincia autonoma di Bolzano* teritorijoje, o pagrindinė byla susijusi su jo paraiškos gauti būsto paramą atmetimu dėl to, kad išnaudotas trečiųjų šalių piliečiams numatytas biudžetas ir kad nebeliko lėšų, būtinų šiai paramai teikti tokiems piliečiams.
- 57 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nenurodė priežasties, dėl kurios norintiems pasinaudoti *Provincia autonoma di Bolzano* priimtuose teisės aktuose numatyta būsto parama Sąjungos piliečiams taikomų su gyvenamąja vieta susijusių arba kalbinių reikalavimų pripažinimas neteisėtais galėtų būti susijęs su minėtame teisme nagrinėjamos bylos aplinkybėmis arba dalyku.
- 58 Šiomis aplinkybėmis reikia pripažinti, kad šeštasis ir septintasis klausimai, kuriuos pateikė šis teismas, nepriimtini.

Dėl esmės

Dėl antrojo klausimo

- 59 Savo antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės teiraujasi, ar, esant nacionalinės teisės normos ir EŽTK kolizijai, dėl ESS 6 straipsnyje pateikiamos nuorodos į EŽTK reikalaujama, kad nacionalinis teismas tiesiogiai taikytų šios konvencijos nuostatas, konkrečiu atveju – jos 14 straipsnį ir Protokolo Nr. 12 1 straipsnį, ir netaikytų nesuderinamos nacionalinės teisės normos, neprivalédamas prieš tai iškelti konstitucingumo klausimo *Corte costituzionale*.

- 60 Pagal ESS 6 straipsnio 3 dalį pagrindinės teisės, kurias garantuoja EŽTK ir kurios kyla iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų, sudaro Sąjungos teisės bendruosius principus.
- 61 Šioje ESS nuostatoje perteikta nusistovėjusi Teisingumo Teismo praktika, pagal kurią pagrindinės teisės yra sudedamoji bendrųjų teisės principų, kurių laikymąsi užtikrina Teisingumo Teismas, dalis (žr., be kita ko, 2011 m. rugsėjo 29 d. Sprendimo *Elf Aquitaine prieš Komisiją*, C-521/09 P, Rink. p. I-8947, 112 punktą).
- 62 Tačiau ESS 6 straipsnio 3 dalyje neaptariamas EŽTK ir valstybių narių teisės sistemų tarpusavio santykis ir nenurodyta, kokias pasekmes turi konstatuoti nacionalinis teismas šia konvencija užtikrinamų teisių ir nacionalinės teisės normos kolizijos atveju.
- 63 Taigi į antrąjį klausimą reikia atsakyti taip, kad ESS 6 straipsnio 3 dalyje pateikiama nuoroda į EŽTK nereikalaujama, kad, esant nacionalinės teisės normos ir EŽTK kolizijai, nacionalinis teismas tiesiogiai taikytų šios konvencijos nuostatas ir netaikytų su ja nesuderinamos nacionalinės teisės normos.

Dėl trečiojo klausimo

- 64 Savo trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės teiraujasi, ar Sąjungos teisę, be kita ko, direktyvas 2000/43 ir 2003/109, reikia aiškinti taip, kad pagal jas draudžiami nacionalinės ar regiono teisės aktai, kaip antai nagrinėjami pagrindinėje byloje, pagal kuriuos, kiek tai susiję su būsto paramos teikimu, palyginti su Sąjungos (Italijos ar kitais) piliečiais, kurie gyvena *Provincia autonoma di Bolzano* teritorijoje, laikomasi skirtingo požiūrio į trečiųjų šalių piliečius, kurie yra ilgalaikiai gyventojai.
- 65 Dėl šio sprendimo 48–50 punktuose nurodytų priešasčių diskriminacija, kuria remiasi ieškovas pagrindinėje byloje, nepatenka į Direktyvos 2000/43 taikymo sritį.
- 66 Kalbant apie Direktyvą 2003/109, pirmiausia primintina, jog iš joje nustatytos sistemos aiškiai matyti, kad pagal šią direktyvą ilgalaikio gyventojų statusas suteikiamas laikantis specialios procedūros; be to, jis suteikiamas tik jeigu tenkinamos šios direktyvos II skyriuje nurodytos sąlygos.
- 67 Direktyvos 2003/109 4 straipsnyje numatyta, kad valstybės narės suteikia ilgalaikio gyventojų statusą trečiųjų šalių piliečiams tik su sąlyga, kad prieš pat paduodami atitinkamą pareiškimą jie yra penkerius metus teisėtai ir nuolat pragyvenę jos teritorijoje. Šios direktyvos 5 straipsnyje numatyta sąlyga, kad šis statusas suteikiamas, jeigu jį prašantis suteikti trečiosios šalies pilietis įrodo, kad turi pakankamai išteklių ir sveikatos draudimą. Galiausiai šios direktyvos 7 straipsnyje patikslinami minėtam statusui gauti keliama procedūriniai reikalavimai.
- 68 Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar ieškovas pagrindinėje byloje turi ilgalaikio gyventojų statusą, todėl gali pagal šią direktyvą reikalauti būti vertinamas taip pat, kaip ir atitinkamos valstybės narės piliečiai, kaip numatyta šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalyje.
- 69 Reikia išanalizuoti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamu būsto paramai skirtų lėšų paskirstymo mechanizmu nepažeidžiamas Direktyvos 2003/109 11 straipsnyje įtvirtintas vienodo požiūrio principas.

– Dėl skirtingo požiūrio ir aptariamų situacijų panašumo

- 70 Pirmiausia pastebėtina, kad, kalbant apie pagrindinę bylą, pagal Provincijos įstatymą tiek Sąjungos (Italijos ar kitiems) piliečiams, tiek trečiųjų šalių piliečiams būsto paramai skirtos lėšos paskirstomos remiantis svertiniu vidurkiu, kuris nustatomas atsižvelgiant į kiekvienos kategorijos dydį ir poreikius.

- 71 Tačiau Italijos ir Sąjungos piliečių, kurie, kaip matyti iš šio sprendimo 26–28 punktų, norėdami gauti būsto paramą privalo pateikti deklaraciją dėl priklausymo vienai iš trijų kalbinių grupių, atveju abu veiksniai, į kuriuos atsižvelgiama nustatant svertinį vidurkį, įvertinti tuo pačiu balu, t. y. 1, o trečiųjų šalių piliečių atveju pagal Sprendimą Nr. 1885 veiksnys, susijęs su jų skaičiumi, įvertintas 5 balais, o jų poreikiai – 1 balu.
- 72 Kaip matyti iš nutarties, kuria prašoma priimti prejudicinį sprendimą, nuo 2009 m. būsto paramai skirtų lėšų dalis, viena vertus, Sąjungos piliečių ir, kita vertus, trečiųjų šalių piliečių atveju apskaičiuojama skirtingai. Dėl taikomų skirtingų balų trečiųjų šalių piliečių kategorija yra mažiau palankioje padėtyje, nes turimas biudžetas, skirtas patenkinti jų būsto paramos paraiškas, yra mažesnis, taigi gali būti greičiau išnaudotas, palyginti su Sąjungos piliečiams skirtu biudžetu.
- 73 Todėl pabrėžtina, kad dėl skirtingų balų, skiriamų už trečiųjų šalių piliečių skaičių ir už Sąjungos (Italijos ar kitų) piliečių, kurie priklauso trims kalbinėms grupėms, skaičių, atsiranda nevienodas požiūris į šias dvi paramos gavėjų kategorijas.
- 74 Dėl Sąjungos (Italijos ar kitų) piliečių palyginimo su trečiųjų šalių piliečiais *Provincia autonoma di Bolzano* teigia, kad iš skirtingų mechanizmų, taikomų norint nustatyti šių dviejų kategorijų skaičių ar įvertinti jų poreikius, matyti, jog šių kategorijų padėtis nėra panaši.
- 75 Tačiau net darant prielaidą, kad, kaip teigia *Provincia autonoma di Bolzano*, tvarkant pirmiausia trečiųjų šalių piliečių pateikiamas paraiškas gauti būsto paramą kyla administracinių ar statistinių sunkumų, šie sunkumai nepaaiškina, kodėl šių piliečių, kurie įgijo Direktyvoje 203/109 numatytą statusą, laikėsi šioje direktyvoje numatytos procedūros ir tenkino joje numatytas sąlygas ir neturi pakankamai lėšų, kad galėtų padengti su būstu susijusias išlaidas, padėtis nepanaši į tokį patį ekonominį poreikį turinčio Sąjungos piliečio padėtį.
- Dėl skirtingo požiūrio atsižvelgiant į Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalį
- 76 Antra, reikia išsiaiškinti, ar toks konstatuotas skirtingas požiūris patenka į Direktyvos 2003/109, būtent į jos 11 straipsnio 1 dalies d punkto, kuriame numatyta, kad ilgalaikiai gyventojai turi vienodą teisę į socialinę apsaugą, socialinę pagalbą ir socialinį saugumą, atsižvelgiant į tai, kaip šios sąvokos apibrėžtos nacionalinės teisės aktuose, taikymo sritį. *Provincia autonoma di Bolzano* tai ginčija.
- 77 Šiuo atžvilgiu primintina: kadangi Sąjungos teisės aktų leidėjas pateikė aiškią nuorodą į nacionalinės teisės aktus, kaip tai yra Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punkto atveju, Teisingumo Teismas neturi pateikti pagal Sąjungos teisę savarankiško ir vienodo atitinkamų terminų apibrėžimo (šiuo klausimu žr. 1984 m. sausio 18 d. Sprendimo *Ekro*, 327/82, Rink. p. 107, 14 punktą). Iš tiesų tokia nuoroda reiškia, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas norėjo atsižvelgti į valstybėse narėse egzistuojančius aptariamų sąvokų apibrėžimo ir tikslios apimties skirtumus.
- 78 Vis dėlto tai, kad Sąjungos teisėje nėra savarankiško ir vienodo sąvokų socialinis saugumas, socialinė pagalba ir socialinė apsauga apibrėžimo, ir tai, kad Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punkte daroma nuoroda į šias sąvokas, nereiškia, kad valstybės narės gali pakenkti Direktyvos 2003/109 veiksmingumui taikydamos minėtame straipsnyje numatytą vienodo požiūrio principą.
- 79 Iš Direktyvos 2003/109 3 konstatuojamosios dalies matyti, kad šia direktyva gerbiamos pagrindinės teisės ir joje laikomasi, be kita ko, Chartijoje, kuri, remiantis ESS 6 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą, turi tokią pačią teisinę galią kaip ir Sutartys, pripažintų principų. Chartijos 51 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad jos nuostatos taikomos valstybėms narėms, kai šios įgyvendina Sąjungos teisę.
- 80 Iš to matyti, kad nustatydamas nacionalinės teisės aktuose apibrėžtas socialinio saugumo, socialinės pagalbos ir socialinės apsaugos priemones, kurioms taikomas Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punkte įtvirtintas vienodo požiūrio principas, valstybės narės privalo laikytis Chartijoje, be

kita ko, jos 34 straipsnyje numatytų teisių ir principų. Pagal šio 34 straipsnio 3 dalį, siekdamas įveikti socialinę atskirtį ir skurdą, Sąjunga ir valstybės narės, kai jos įgyvendina Sąjungos teisę, „pripažįsta ir gerbia teisę į socialinę paramą ir paramą aprūpinant būstu, kad pagal Sąjungos teisės ir nacionalinių teisės aktų nustatytas taisykles bei praktiką būtų užtikrintos tinkamos gyvenimo sąlygos visiems neturintiems pakankamai lėšų“.

81 Kadangi tiek Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punkte, tiek Chartijos 34 straipsnio 3 dalyje daroma nuoroda į nacionalinę teisę, būtent prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgęs į šia direktyva siekiamą integracijos tikslą, turi įvertinti, ar būsto parama, kaip antai numatyta provincijos įstatyme, priskirtina prie kurios nors iš minėto 11 straipsnio 1 dalies d punkte numatytos kategorijos, o tai ginčija *Provincia autonoma di Bolzano*.

– Dėl Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalies

82 Kadangi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas gali nuspręsti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama būsto parama patenka į Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punkto taikymo sritį, reikia, trečia, išanalizuoti, ar *Provincia autonoma di Bolzano* turi teisę, kaip teigia, apriboti vienodo požiūrio principo, įtvirtinto minėto 11 straipsnio 1 dalyje, taikymą pagal to paties straipsnio 4 dalį.

83 Šiuo klausimu primintina, kad šioje nuostatoje numatyta, jog socialinės pagalbos ir socialinės apsaugos srityje valstybės narės gali riboti tokio principo taikymą ir taikyti jį tik esminėms išmokoms. Tačiau Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalyje nenumatyta galimybė nesilaikyti šio principo, kai teikiamos su socialiniu saugumu, atsižvelgiant į tai, kaip jis apibrėžiamas nacionalinės teisės aktuose, susijusios išmokos.

84 Iš minėtos direktyvos 13 konstatuojamosios dalies matyti, kad į esminių išmokų sąvoką įeina nors minimalų pragyvenimo lygį užtikrinančios pajamos, pagalba ligos ar nėštumo atveju, pagalba tėvams ir ilgalaikė priežiūra. Pagal šią konstatuojamąją dalį tokių išmokų skyrimo tvarka turi būti numatyta nacionalinės teisės aktuose.

85 Pirmiausia pastebėtina, kad šioje 13 konstatuojamojoje dalyje pateiktas sąrašas, kuris parodo, ką apima Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalyje vartojama „esminių išmokų“ sąvoka, nėra baigtinis, kaip matyti iš vartojamo žodžio „nors“. Taigi tai, kad šioje konstatuojamojoje dalyje nėra jokios aiškios nuorodos į būsto paramą, nereiškia, kad ji nėra esminė išmoka, kurios atveju būtina taikyti vienodo požiūrio principą.

86 Taip pat pabrėžtina, kad trečiųjų šalių piliečių, kurie yra ilgalaikiai valstybių narių gyventojai, integracija ir jų teisė į vienodo požiūrio taikymą Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalyje išvardytose srityse yra bendroji taisyklė, todėl to paties straipsnio 4 dalyje numatytą išimtį reikia aiškinti siaurai (pagal analogiją žr. 2010 m. kovo 4 d. sprendimo *Chakroun*, C-578/08, Rink p. I-1839, 43 punktą).

87 Šiuo klausimu reikia pabrėžti, kad nacionalinė, regiono ar vietos viešosios valdžios institucija gali remtis Direktyvos 2003/09 11 straipsnio 4 dalyje numatyta išimtimi, tik jeigu kompetentingos įgyvendinti šią direktyvą atitinkamos valstybės narės institucijos aiškiai nurodė, kad nori ja pasinaudoti.

88 Iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos nematyti, kad Italijos Respublika būtų išreiškusi norą pasinaudoti vienodo požiūrio principo išimtimi, numatyta Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalyje.

89 Galiausiai pabrėžtina, kad šios direktyvos 13 konstatuojamojoje dalyje į nacionalinę teisę daroma nuoroda tik dėl aptariamų išmokų skyrimo tvarkos, t. y. šių išmokų skyrimo sąlygų, jų dydžio ir su tuo susijusios procedūros.

- 90 Taigi Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalyje vartojamos sąvokos „esminės išmokos“ reikšmę ir apimtį reikia nustatyti atsižvelgiant į kontekstą, į kurią patenka šis straipsnis, ir direktyva siekiamą tikslą – trečiųjų šalių piliečių, kurie teisėtai ir ilgą laiką gyveno valstybėse narėse, integraciją.
- 91 Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalį reikia suprasti taip, kad pagal ją valstybėms narėms leidžiama apriboti vienodą požiūrį, taikomą Direktyvoje 2003/109 numatytą statusą turintiems asmenims, išskyrus, kai nacionalinės, regiono ar vietos viešosios valdžios institucijos skiria socialinės pagalbos ar socialinės apsaugos išmokas, skirtas padėti asmeniui patenkinti savo elementarius su maistu, būstu ir sveikata susijusius poreikius.
- 92 Šiuo klausimu primintina, kad pagal Chartijos 34 straipsnį Sąjunga pripažįsta ir gerbia teisę į socialinę paramą ir paramą aprūpinant būstu, kad būtų užtikrintos tinkamos gyvenimo sąlygos visiems neturintiems pakankamai lėšų. Iš to matyti, kad tiek, kiek pagrindinėje byloje nagrinėjama parama atitinka minėtame Chartijos straipsnyje nurodytą tikslą, ji pagal Sąjungos teisę negali būti laikoma nepatenkančia į esminių išmokų sąvoką, kaip suprantama pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalį. Būtent nacionalinis teismas turi padaryti būtinas išvadas atsižvelgęs į šios paramos tikslą, dydį, skyrimo sąlygas ir vietą Italijos socialinės pagalbos sistemoje.
- 93 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į trečiąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punktą reikia aiškinti taip, kad pagal jį draudžiami nacionalinės ar regiono teisės aktai, kaip antai nagrinėjami pagrindinėje byloje, kuriuose, kiek tai susiję su būsto paramos skyrimu, numatytas skirtingas požiūris į trečiosios šalies pilietį, turintį pagal šios direktyvos nuostatas suteiktą ilgalaikio gyventojų statusą, skirstant tokiai paramai skirtas lėšas ir su sąlyga, kad ši parama priskirtina prie kurios nors iš šioje nuostatoje nurodytų trijų kategorijų ir netaikoma minėto straipsnio 4 dalis, palyginti su toje pačioje provincijoje ar regione gyvenančiais atitinkamos valstybės narės piliečiais.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 94 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

- 1. Pirmasis ir ketvirtasis–septintasis klausimai, kuriuos byloje C–571/10 pateikė *Tribunale di Bolzano*, nepriimtini.**
- 2. ESS 6 straipsnio 3 dalyje daroma nuoroda į 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytą Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją (EŽTK) nereikalaujama, kad, esant nacionalinės teisės normos ir šios konvencijos kolizijai, nacionalinis teismas tiesiogiai taikytų šios konvencijos nuostatas ir netaikytų su ja nesuderinamos nacionalinės teisės normos.**
- 3. 2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyvos 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso 11 straipsnio 1 dalies d punktą reikia aiškinti taip, kad pagal jį draudžiami nacionalinės ar regiono teisės aktai, kaip antai nagrinėjami pagrindinėje byloje, kuriuose, kiek tai susiję su būsto paramos skyrimu, numatytas skirtingas, palyginti su toje pačioje provincijoje ar regione gyvenančiais atitinkamos valstybės narės piliečiais, požiūris į trečiosios šalies pilietį, turintį pagal šios direktyvos nuostatas suteiktą ilgalaikio gyventojų statusą, skirstant tokiai paramai skirtas lėšas ir su sąlyga, kad ši parama priskirtina prie kurios nors iš šioje nuostatoje nurodytų trijų kategorijų ir netaikoma minėto straipsnio 4 dalis.**

Parašai.